

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2024

Iba cibule by mali rásť s hlavou v zemi

Ó, Pane, stvoril si tak veľa, veľa chudobných ľudí. Uvedomujem si, samozrejme, že byť chudobným nie je hanba, ale ani veľká česť! Takže, naozaj by bolo také hrozné, keby som mal trochu bohatstva?

Takto začína pesnička „Keby som bol boháčom“ v známom muzikáli „Fidlikant na streche“, ktorý vznikol na základe poviedok od Šoloma Alejchema o „Mliekarovi Tevyeovi a jeho dcérach“, ktoré spracoval Jozef Štein do podoby muzikálu. Muzikál sa odohráva v turbulentných časoch pred prvou svetovou vojnou, v roku 1905, keď v cárskom Rusku cár nariadil veľký pogrom proti židom. Šolom Nochumovič Rabinovič písal pod umeleckým menom Šolom Alejchem a sám utiekol v roku 1905 z Ruska a emigroval do Spojených štátov Amerických. V roku 1907 odišiel do Švajčiarska a v roku 1908 sa vrátil do Ruska, aby opäť v roku 1914 utiekol do USA, kde v roku 1916 zomrel.

Jeho diela sa po jeho smrti stali svetoznáme a hudobné spracovanie v muzikáli Fidlikant na streche získalo troch Oskarov. Ide o humorné spracovanie rozpoltenosti doby a hlavnej postavy mliekara Tevyeho, chudobného človeka, nie príliš vzdelaného, milujúceho svoju rodinu, ale zmietaného medzi tradíciami židovského života v rodnej obci Anatevka a v tom čase progresívnymi a radikálnymi myšlienkami šíriaceho sa socializmu a vidiny možných sociálnych zmien v ostatných častiach cárskeho Ruska.

Perchik, radikalizovaný univerzitný študent z Kyjeva, prichádza do obce Anatevka a po krátkom rozhovore Tevyeho s kamarátmi v Anatevke, ktorí sa dozvedajú o pogrome v obci Raženka, sa zapojí do ich diskusie. Netrvá to dlho a väčšina diskutujúcich sa oddelí, keďže sa blíži Sabat. Tevye s Perchikom a synom rabína ostávajú v rozhovore a keďže Perchik nemá ani kopejku, Tevye mu daruje syr so slovami.

Tevya: „Vieš nie je to zločin byť chudobný“.

Na čo Perchik reaguje: „Hm..., v tomto svete sú to bohatí, ktorí sú zločinci. Jedného dňa ich bohatstvo bude naše!“.

Tevya: „To by bolo pekné. Ak by oni súhlasili aj ja by som súhlasil.“

Syn rabína: „A kto by urobil tento zázrak, v dňoch ktoré prídu?“

Perchik: „Ľudia, obyčajní ľudia...“

Syn rabína: „Ako ty?“

Perchik: „Ako ja!“

Tevya: „A dokým tvoje zlaté dni prídu Perchik, ako budeš žiť?“

Perchik: „Učením detí. Máte deti?“

Tevya trochu zosmutnene odpovedá: „Mám... päť dcér.“

Perchik s iskrou v oku: „Päť???“

Tevya: „Päť!“

Perchik: „Dievčatá sa tiež môžu učiť, sú tiež ľudia.“

Syn rabína: „Radikál!!!“

Perchik: „Bol by som ochotný ich učiť, otvoriť ich mysle veľkým myšlienkam!“

Tevya: „Bol by som rád keby vedeli... učili sa z dobrej knihy (tóry)“

Perchik: „Tóra má veľa lekcí pre dnešné dni.“

Tevya: „Perchik, som veľmi chudobný človek, ale ponúkam ti jedlo za lekcie“

Tevya a Perchik si s potešením podajú ruky, na znak súhlasu.

Tevya potešene hovorí: „Dobre, dobre, zostaň s nami na Sabat, samozrejme nejeme ako králi, ale tiež nehladujeme. Ako dobrá kniha hovorí, keď chudobný človek zje kurča, jeden z nich je chorý.“

Syn rabína: „Kde sa to hovorí v tóre???”

Tevya: „V poriadku, dobre, nie presne toto hovorí, ale niekde na nejakom mieste niečo o kurčati hovorí.“

Tento krátky rozhovor ilustruje aj tie najzákladnejšie elementy, ktorými sa zaoberá ekonómia a zároveň ekonomické omyly a jednoducho obrazne popisuje základy a chyby každej spoločnosti. Kontrakt je dobrovoľná dohoda, pri ktorej si ľudia vzájomne vymieňajú produkty alebo služby (učenie za jedlo), ktoré sú pre obe strany prospešné.

V súhrne, tento dialóg slúži ako bohatý naratív, ktorý zahŕňa rôzne ekonomické princípy či omyly, ako je napríklad prerozdelenie bohatstva, dôležitosť vzdelávania pre všetkých, barterový obchod, nedostatok, alternatívne náklady, ale aj odpor voči inovácii či výmenu práce. Tieto koncepty sú prepletené v interakciách postáv, odrážajúc širšie socioekonomické témy, ktoré sú základné pre pochopenie historických aj moderných ekonomických systémov a omylov, ktoré sa často vynorili ako politická agenda útočiaca na rozdelenie bohatstva v spoločnosti, ideologicky ukotvená v marxizme a socializme.

Perchikovo tvrdenie, „Hm..., v tomto svete sú to bohatí, ktorí sú zločinci. Jedného dňa ich bohatstvo bude naše!“, odráža koncept nerovnosti bohatstva a myšlienku prerozdelenia majetku, čo je základný omyl socializmu či marxizmu. Perchikovo vyjadrenie rezonuje so socialistickými či marxistickými ideami o povstaní proletariátu na získanie výrobných prostriedkov a bohatstva od buržoázie. Dnes vieme aké katastrofálne dopady má takéto konanie na spoločnosť.

Tevyaova ponuka, „Ponúkam ti jedlo za lekcie.“, predstavuje barterový systém, kde sa tovar a služby vymieňajú bez použitia peňazí. Zdôrazňuje princíp vzájomného prospechu v obchode, kde obe strany získavajú hodnotu—Tevyaove dcéry dostanú vzdelanie a Perchik dostane stravu. Takýto obchod je však veľmi neefektívny a ľudstvo začalo dávno používať peniaze ako prostriedok výmeny. Iba veľmi chudobné spoločnosti sa vracajú k barterovému obchodu, kvôli nedostatku peňazí čo je v podstate prejavom rozkladu economickej prosperity a spoločnosti.

Tevyaova poznámka: „Vieš, nie je to zločin byť chudobný.“ Odráža realitu nedostatku a obmedzených zdrojov. Dotýka sa spoločenských postojov k chudobe a morálnych implikácií rozdelenia bohatstva.

Voľba vzdelania, Tevya si želá, aby sa jeho dcéry učili z dobrej knihy (Tóry), zatiaľ čo Perchik chce „otvoriť ich mysle veľkým myšlienkam“, zdôrazňuje koncept alternatívnych nákladov—myšlienku, že výber jednej možnosti prináša náklady vo forme nevyužitia inej. Alokácia času a zdrojov na určitý typ vzdelania znamená zrieknutie sa iných možností, ktoré by mohli ponúknuť odlišné výhody.

Výkrik syna rabína „Radikál!!!“ v kontexte možnosti vzdelávania žien, dievčat, ilustruje, ako odpor voči novým myšlienkam môže brzdiť spoločenský a ekonomický pokrok. Akceptácia

inovácií je kľúčová pre rozvoj a opozícia môže udržiavať status quo, obmedzujúc potenciálny rast.

Tevyaov vtip, „Ako dobrá kniha hovorí, keď chudobný človek zje kurča, jeden z nich je chorý.“, používa humor na reflektovanie ťažkých realít chudoby. Jemne komentuje spotrebu, prístup k tovarom a ako nedostatok ovplyvňuje každodenný život

Perchikov spôsob obživy: „Učením detí. Máte deti?“ Zdôrazňuje, ako jednotlivci ponúkajú svoje služby (prácu) výmenou za tovar alebo odmenu. Podčiarkuje úlohu zamestnania v ekonomickom zabezpečení jednotlivca.

Ako je teda možné, že tieto jednoduché princípy, ktoré zobrazil vo svojich dielach Šoloma Alejchem dnes ignoruje väčšina politikov a rovnako aj veľká časť spoločnosti? A na druhú stranu stále hľadá inšpiráciu v omyloch, napriek katastrofickým historickým skúsenostiam – kde motiváciou je najčastejšie závišť.

Nech authority tohto sveta rastú ako cibule – s hlavou v zemi!

Výrok predstavuje ostrú kritiku autoritatívnych štruktúr a štátnych úradníckych štruktúr, ktorí sú často odtrhnutí od potrieb a záujmov bežných ľudí. Tento sarkastický výrok želá, aby authority boli ako cibule s hlavou v zemi, čo symbolizuje ich slepotu a hluchotu voči realite, v ktorej žije väčšina spoločnosti.

Keď tento výrok konfrontujeme s predchádzajúcim dialógom medzi Perchikom, Tevou a synom rabína, odhaľujeme hlbší konflikt medzi liberálnymi či progresívnymi myšlienkami a často autokratickými alebo konzervatívnymi autoritami. Perchik, ako nositeľ nových progresívnych ideí, kritizuje existujúci spoločenský a ekonomický poriadok, kde bohatí ovládajú zdroje a moc: „V tomto svete sú to bohatí, ktorí sú zločinci. Jedného dňa ich bohatstvo bude naše!“ Jeho slová naznačujú túžbu po zmene a prerozdelení bohatstva, čo je v priamom kontraste s princípmi tvormi bohatstva a prosperity pričom prístupom štátu, ktorý udržiava status quo v tomto prípade je pozitívny – inštitucionálne zabezpečenie vymožitelnosti práva (vlastníckeho práva) je nutné pre ekonomickú prosperitu.

Syn rabína, reprezentujúci tradičné authority a konzervatívne hodnoty, označuje Perchika za „radikála“ po tom, čo ten navrhne vzdelávať dievčatá: „Dievčatá sa tiež môžu učiť, sú tiež ľudia.“ Tento konflikt na viac poukazuje na odpor autorít voči zmenám, ktoré by mohli narušiť ich pozíciu. Authority, podobne ako cibule s hlavou v zemi, odmietajú vidieť potrebu sociálneho pokroku a spoločenskej evolúcie. Zároveň informácia o cárom nariadenom pogrome, štátom, úradníkmi a milíciami vykonanom, ktorý už prebehol v obci Raženka, poukazuje na autokratické konanie inštitúcií – v priamom rozpore z ľudskými právami.

Tevya, stojaci medzi týmito svetmi, reprezentuje bežného človeka, ktorý je ovplyvnený autoritatívnymi štruktúrami, ale zároveň otvorený novým liberálnym myšlienkami. Jeho ochota prijať Perchikovu ponuku na vzdelávanie dcér výmenou za jedlo ukazuje túžbu po zlepšení života napriek obmedzeniam uloženým autoritami či osobnými ekonomickými možnosťami.

Výrok o autoritách rastúcich ako cibule kritizuje práve takýto rigidný systém, kde štát a úradníci bránia slobodnému šíreniu myšlienok a ekonomických práv jednotlivcov v spoločnosti. Autoritatívny prístup štátu k ekonomike a verejným veciam často vedie k potlačeniu iniciatív, slobody, ktoré by mohli priniesť pozitívne zmeny pre spoločnosť. Ignorujú záujem ľudí, brzdia inovácie a ekonomický rast, ktorý ústi do rastu bohatstva spoločnosti ako celku.

V kontexte dialógu je zrejmé, že bez otvorenosti autorít k novým myšlienkam a bez ich ochoty chrániť osobnú slobodu, nemôže dôjsť k skutočnému zlepšeniu spoločnosti. Kritika autoritatívneho prístupu je teda nevyhnutná pre podporu spoločenských zmien a ekonomického rozvoja. Výrok slúži ako výzva na prebudenie autorít z ich izolácie a na začatie dialógu s tými, ktorých rozhodnutia najviac ovplyvňujú.

Komu ostala hlava v zemi a rastie ako „cibuľa“?

Elementy tohto rozhovoru stále rezonujú pri pohľade na vývoj Slovenska po páde komunizmu. Mnohí obyvatelia a aj veľká časť politikov zmeny, ktoré priniesla nežná revolúcia neprijala. Výrok Roberta Fica „November '89 som si nevšímol“ predstavuje kľúčový bod na analýzu, ktorý sa dotýka tém ako odpor voči zmene, autoritatívne štruktúry a sociálno-ekonomické transformácie, ktorú sme aj my zažili. Rovnako ako v rozhovore v muzikály „Fidlikant na streche“ aj u nás neustále a opakovane prebiehajú obdobné rozhovory ako medzi Tevyom, Perchikom a synom rabína.

Na mnohé tieto otázky a predovšetkým na to aký vplyv majú politici, administratívne štruktúry a inštitúcie v spoločnosti vo vzťahu k ekonomike odpovedá Teória verejnej voľby od James M. Buchanana. Podľa Buchanana politici a úradníci nie sú nezištní služobníci verejnosti, ale racionálni aktéri, ktorí maximalizujú svoj osobný prospech.

Po páde komunizmu a rozdelenia Československa, počas mečiarizmu možno pozorovať, ako politickí lídri zneužívali svoju moc na posilnenie vlastnej pozície a záujmov svojich blízkych, často na úkor verejnosti. Tento prístup viedol k neefektívnosti, korupcii a brzdil demokratické a ekonomické reformy.

Rovnako Robert Fico svojím výrokom symbolizuje odmietanie alebo minimalizovanie významu zásadných spoločenských zmien, návratu k slobodnému trhu s vymožitelnosťou práva. Tento postoj zdôrazňuje preferenciu udržiavania status quo či rovno návratu k niektorým aspektom predchádzajúceho režimu.

Výrok a hlavne realizované politické kroky poukazujú na ignorovanie alebo rovno potláčanie demokratických princípov v prospech vlastných záujmov. Toto správanie je v súlade s Buchananovou teóriou verejnej voľby, ktorá upozorňuje na riziká, keď politici sledujú osobný prospech namiesto verejného dobra. Politici a úradníci konajú podobne ako podnikatelia na trhu – sledujú primárne svoje vlastné záujmy, nie verejné dobro. Namiesto snahy o efektívne a spravodlivé opatrenia môžu preferovať politické rozhodnutia, ktoré im zabezpečia znovuzvolenie, väčšiu moc či ekonomické výhody pre seba a spriaznené skupiny. Tento prístup podkopáva dôveru vo verejné inštitúcie, vedie k plytvaniu zdrojov, korupcii a neefektívnejšiemu fungovaniu ekonomiky, čím poškodzuje celú spoločnosť.

Autoritatívny prístup štátu a následne aj úradníkov v ekonomike a verejných veciach, ako sme videli predovšetkým počas mečiarizmu a vlád Roberta Fica, môže viesť k potlačeniu občianskych slobôd, korupcii a ekonomickej stagnácii. Bez aktívnej občianskej spoločnosti a kontroly zo strany verejnosti môžu mocenské štruktúry fungovať bez zodpovednosti.

Konfrontácia výroku Roberta Fica s predchádzajúcim dialógom odhaľuje opakujúci sa vzorec odporu voči zmene a žitiu v omyloch a mýtoch, namiesto uplatňovania poznatkov ekonómie vo verejnom živote. Teória verejnej voľby nám pripomína, že politické procesy sú ovplyvnené osobnými záujmami a že je dôležité zabezpečiť mechanizmy, ktoré podporujú transparentnosť a zodpovednosť. Iba tak môžeme dosiahnuť spoločnosť, kde sú verejné záujmy nadradené nad individuálnymi ambíciami mocenských elít.

Nebezpečná cesta socio-ekonomickej revolúcie: Od Perchikových ideálov k historickým realitám

História a literatúra je plná postáv, ktoré túžili po lepšom svete. Perchik, progresívny mladík z diela Šoloma Alejchema, predstavuje archetyp takéhoto revolucionára. Jeho vášeň pre socio-ekonomické zmeny a snaha o sociálnu spravodlivosť rezonujú aj dnes. No ako hovorí staré príslovie, "cesta do pekla je dláždená dobrými úmyslami."

Perchikove ideály o rovnosti a prerozdelení bohatstva odrážajú túžbu po sociálne-spravodlivejšej spoločnosti. Avšak historická skúsenosť s komunizmom v Rusku a strednej Európe ukazuje, že vykonanie takýchto radikálnych zmien vždy vedie k neželaným dôsledkom. Revolúcie sľubovali slobodu a prosperitu, no namiesto toho priniesli odbúravanie základných spoločenských princípov, eróziu právneho štátu a porušovanie ľudských práv.

V Rusku po roku 1917 sa nádej na rovnosť premenila na autoritatívny režim, ktorý potláčal nesúhlas a kontroloval každý aspekt života občanov. V Československu a ďalších krajinách strednej Európy bol podobný scenár po druhej svetovej vojne - centralizované plánovanie ekonomiky a kolektivizácia viedli k nedostatku, korupcii a strate osobných slobôd. Ako sa hovorí, "sľuby sú ako oblaky – vyzerajú veľkolepo, ale často prinášajú búrku."

Perchikove ekonomické postoje, hoci motivované túžbou po sociálnej spravodlivosti, sa dostávajú do konfliktu s prirodzenou evolúciou ekonomického správania členov spoločnosti, postavenej na univerzálnych pravidlách voľného trhu. Moderní lídri, ktorí hlásajú podobné myšlienky, môžu skončiť posilňovaním vlastnej moci na úkor občanov alebo vedú až k úplnej deštrukcii spoločnosti ako v komunistických krajinách, kde dnešným najhorším príkladom je stav v Severnej Kórei. Príkladom je aj politická scéna na Slovensku po roku 1993. Niektorí politici, vrátane Roberta Fica, boli kritizovaní za tendencie centralizovať moc a oslabiť nezávislé inštitúcie. Robert Fico symbolizuje odmietanie zásadných demokratických zmien, slobodného trhu a návrat k praktikám, ktoré obmedzujú ekonomickú a osobnú slobodu či ľudské práva.

Pri hľadaní socio-ekonomických zmien je nevyhnutné zvážiť náklady obetovaných príležitostí. Radikálne transformácie môžu viesť k ekonomickej deštrukcii spoločnosti, ak nie sú sprevádzané rešpektovaním demokratických princípov a právneho štátu. Strata dôvery investorov, odchod kvalifikovaných pracovníkov a zhoršenie životnej úrovne sú len niektoré z

možných dôsledkov. Dnes sme s nimi na Slovensku konfrontovaní ako dennodennou realitou. Bez silných a nezávislých inštitúcií je ťažké udržať stabilitu a prosperitu. Právna neistota a oslabenie vymožitelnosti práva odrádzajú od inovácie a podnikania. Spoločnosť, ktorá ignoruje tieto varovania, riskuje opakovanie chýb minulosti a stagnuje.

Perchikova túžba po lepšom svete je pochopiteľná. Avšak história nás učí, že cesta k spravodlivosti vedie cez postupné reformy, nie radikálne revolúcie. Demokracia, ekonomická sloboda, právny štát a rešpektovanie ľudských práv sú piliermi, na ktorých možno stavať slobodnú budúcnosť. Je dôležité hľadať rovnováhu medzi ideálmi a praktickými riešeniami. Spoločenské zmeny musia byť vedené zodpovednosťou a pochopením dôsledkov. Iba tak sa vyhneme nástrahám minulosti a vytvoríme svet, ktorý bude spravodlivý pre všetkých.

Od Fica k ekonomickým veľikánom: most medzi autoritatívnosťou a slobodou

Robert Fico, namiesto Perchika, predstavuje moderného politického lídra, ktorý svojimi autoritatívnymi tendenciami rezonuje s historickými varovaniami významných ekonómov. Ficova politika, často centralizujúca moc a obmedzujúca slobodu, odráža temné stránky autoritatívnych režimov. Nevie ako by analyzovali jeho konanie ekonómia, ale moja predstava je, že by asi následne mohla vyzerať diskusia Adama Smitha, Friedricha Hayeka, Jamesa M. Buchanana, Ludwiga Misesa a Milтона Friedmana.

Adam Smith: Páni, počuli ste o Robertovi Ficovi a jeho prístupe k riadeniu ekonomiky na Slovensku? Zdá sa, že jeho politika zasahuje do prirodzeného chodu trhu.

Friedrich Hayek: Áno, Smith. Jeho tendencie k centralizácii moci a zásahom štátu do ekonomiky mi pripomínajú varovanie z mojej knihy *Cesta do nevoľníctva*. Keď štát príliš kontroluje, sloboda jednotlivca trpí.

Ludwig von Mises: Súhlasím, Hayek. História nás učí, že takéto zásahy vedú k neefektívnosti a potláčaniu podnikateľského ducha. Trh by mal byť miestom slobodnej výmeny, nie nástrojom politickej moci.

Milton Friedman: Ficova politika mi pripomína, že "vláda je riešením zriedka, často je problémom." Nadmerná regulácia a štátne intervencie môžu brzdiť inovácie a ekonomický rast.

James M. Buchanan: Nezabúdajme že politici, ako je Fico, môžu sledovať len svoje vlastné záujmy namiesto blaha verejnosti. Ak sa moc koncentruje, korupcia len bujnie.

Adam Smith: Je iróniou, že v snahe o sociálnu spravodlivosť môže dôjsť k opačnému efektu. Ako som písal, "nie je z dobročinnosti mäsiara, pivovarníka či pekára, že nám poskytujú večeru, ale je to vec ich vlastného záujmu."

Friedrich Hayek: Autoritatívne prístupy, aké vidíme u Fica, často vedú k odbúraniu právneho štátu. A bez právnej istoty nemôže prosperovať ani ekonomika, ani spoločnosť.

Ludwig von Mises: Presne tak. Keď sa vláda stáva príliš silnou, riskujeme stratu osobnej slobody. A bez slobody niet zodpovednosti, bez zodpovednosti niet pokroku.

Milton Friedman: Ako sa hovorí, "cesta do pekla je dláždená dobrými úmyslami." Možno Fico verí, že jeho zásahy pomôžu, ale dôsledky môžu byť, či budú deštruktívne.

Friedrich Hayek: A to som sám nazval „osudová domýšľavosť“. Politici ako Fico majú sklón veriť, že dokážu vedome usporiadať spoločnosť tak, aby dosiahli svoje ciele. Táto viera, že máme dostatok poznania a moci na to, aby sme riadili zložitý spoločenský a ekonomický poriadok, je však ilúziou. Trh a spoločnosť nevznikajú z centrálného plánu, ale z neobmedzeného počtu individuálnych rozhodnutí a interakcií. Nútiť ľudí podriaďiť sa jednému, odhora danému modelu, znamená degradovať ich slobodu a kreativitu. Bez rozmanitosti slobodných rozhodnutí končíme v systéme, kde sa inovácie dusia a spoločenský pokrok sa zastaví.

James M. Buchanan: Preto je dôležité mať silné inštitúcie a systém brzd a protiváh. Aby sme zabránili tomu, že moc bude zneužitá na úkor občanov.

Adam Smith: V konečnom dôsledku by sme mali dôverovať v schopnosti jednotlivcov a trhu. Keď štát prekročí hranice slobody, môže spôsobiť viac škody než úžitku.

Friedrich Hayek: Presne. Ako som vždy tvrdil, "najväčšie nebezpečenstvo je v neobmedzenej moci, ktorú môže mať štát nad jednotlivcom."

Ekonomickí myslitelia by sa najskôr zhodli, že autoritatívne praktiky Roberta Fica predstavujú riziko pre slobodu, právny štát a ekonomickú prosperitu Slovenska. Ich „fiktívna“ diskusia zdôrazňuje dôležitosť obmedzenia štátnej moci, podpory slobodného trhu a ochrany individuálnych práv. Ako sa vraví "kde kvitne sloboda, tam prosperuje spoločnosť."

Aj komplikované témy sa dajú jednoducho vysvetliť

Jednoduché vysvetlenia, ako je rozhovor medzi Perchikom, Tevyou a synom rabína, často dokážu vystihnúť zložité ekonomické témy a omyly prístupným a pochopiteľným spôsobom. Takéto dialógy odhaľujú základné princípy, ktoré ekonómovia systematicky analyzujú vo svojich prácach. Prostredníctvom jednoduchých príbehov a postáv môžeme lepšie porozumieť komplexným konceptom, ako sú nerovnosť, autoritatívne režimy či dopady socio-ekonomických zmien na spoločnosť.

Ako inšpiráciu odporúčam prečítať si knihy Šoloma Alejchema či pozrieť si muzikál "**Fidlikant na streche**". Tento príbeh ponúka bohatý pohľad na sociálne, ekonomické a kultúrne otázky, ktoré sú stále aktuálne, napriek tomu, že príbeh sa odohráva v roku 1905. "Fidlikant na streche" môže poslúžiť ako cenný doplnok k úvahám prezentovaným v tejto eseji, diskusia či mnohé diskusie akú vedú postavy tohto muzikálu vedíme bežne mnohí aj dnes a pomôžu pomôcť lepšie pochopiť, ako sa veľké ekonomické myšlienky či deštrukcia autoritatívnych režimov odrážajú v životoch bežných ľudí.

Literatúra

Tevye the Milkman, Sholom Aleichem, ISBN 9789626349342

Fiddler on the Roof, Joseph Stein, ISBN 9780879101367

Fiddler on the Roof, <https://www.imdb.com/title/tt0067093/>

Friedrich Hayek, Cesta do nevoľníctva, ISBN: 80-968601-9-4

Friedrich Hayek, Osudná domýšľivosť, ISBN 9788086389714

James M. Buchanan, Hranice slobody: Medzi anarchiou a Leviatanom, ISBN: 80-7115-072-X

<https://oll.libertyfund.org>

Titles by James M. Buchanan, <https://oll.libertyfund.org/people/james-m-buchanan/titles>

Titles by Ludwig von Mises, <https://oll.libertyfund.org/people/ludwig-von-mises/titles>

Titles by Friedrich August von Hayek, <https://oll.libertyfund.org/people/friedrich-august-von-hayek/titles>

Titles by Ludwig von Mises, <https://oll.libertyfund.org/people/ludwig-von-mises/titles>

Kolektív autorov, Odkaz Adama Smitha Pohľady z Česka a Slovenska, ISBN: 978-80-89121-26-7

Adam Smith: "Pojednanie o podstate a pôvode bohatstva národov", ISBN 0-226-76374-9

Odporúčaná literatúra k AKE (Akadémii klasickej ekonómie)